

УДК 338.246

**СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

С. О. МИТРОПАН

Міністерство економіки України

Досвід зарубіжних країн доводить про високу ефективність державної підтримки малого та середнього бізнесу. При цьому особливий інтерес викликає досвід таких країн, як Великобританія, Індія, Росія та Німеччина

Україна з набуттям членства у Світову організацію торгівлі потребує державної підтримки з метою створення сприятливих умов для насичення внутрішнього ринку вітчизняними товарами та для здорової конкуренції, оскільки на сьогодні обсяги імпорту збільшуються, а пріоритет країни віддано не виробництву, а торгівлі. Для розробки пропозицій щодо державного регулювання підприємництва актуальним є дослідження світового досвіду розвитку малого та середнього бізнесу.

Вагомий внесок в економічну теорію з питань регуляторної політики зробили О. Кужель, Ю. Єхануров, К. Вашенко, К. Ляпіна, О. Мірошніченко, Д. Ляпін та інші. Незважаючи на проведену роботу, питання щодо усунення правових, адміністративних, економічних та організаційних перешкод у розвитку підприємстві потребує подальшого удосконалення державної регуляторної політики.

Об'єкт дослідження

Об'єктом дослідження обрано пріоритетні напрями державної політики таких країн як Великобританії, Індії, Росії та Німеччини.

Постановка завдання

Метою статті є дослідження досвіду провідних країн світу щодо засобів державної підтримки розвитку сфери малого підприємництва.

Результати та їх обговорення

На сьогодні політика України щодо створення сприятливих умов для підприємництва в Україні спрямована на усунення існуючих перешкод для бізнесу, створення привабливих умов для діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, що дозволить залучити до розвитку вітчизняної економіки інвестиції та потенціал приватного капіталу. За останні роки в Україні прийнято основоположні Закони, які відповідають європейським принципам регулювання підприємницької діяльності та сприяють зниженню регуляторного тиску; спрощенню реєстрації суб'єктів господарської діяльності; налагодженню контактів між різними підприємствами, зростанню інвестицій та входженню до Європейського бізнес-реєстру тощо.

Так програма Уряду Великобританії спрямовані на покращення ефективності регуляторної політики, на ліквідацію застарілого і неефективного регулювання та створення зручних нормативних принципів і вирішення невідповідностей у системі регулювання.

Відповідною Програмою визначено 308 нормативних змін (у тому числі 265 нових заходів і 43 спрощення існуючих заходів), які були публічно оголошені, і які за прогнозами матимуть вплив на бізнес Великобританії. У Програму не включаються розробки, які впливають на громадян або державний сектор. Фіскальні заходи також не вносяться до Програми. По відповідних регуляторних змінах надається кошторисна вартість і відповідні вигоди. Програма пов'язана з існуючими зобов'язаннями Уряду щодо вдосконалення нормативної бази, до них належать поточна програма ліквідації застарілих і непотрібних формальностей.

Виконавчий орган щодо вдосконалення регулювання (The Better Regulation Executive) відіграє провідну роль у просуванні програми заходів, спрямованих на спрощення регулювання. Цей орган входить до складу Департаменту у справах бізнесу, інновацій та профпідготовки (Department for Business, Innovation and Skills, аналог Міністерства економіки України) і забезпечує реалізацію програми регуляторної реформи на всіх рівнях Уряду. До його функцій відноситься: робота з відомствами для покращення регулювання і координації їх роботи; робота з відомствами та регуляторами щодо спрощення і вдосконалення існуючих регуляторних актів; робота з регуляторами (у тому числі місцевих органів влади) та відомствами щодо зміни ставлення і підходів до регулювання у бік врахування більш високого ризику.

Крім того, бізнес може мати безпосередній вплив на те, як регуляторні правила, які впливають на них, розробляються і реалізуються, зокрема, зробити запит до Виконавчого органу зі своїми пропозиціями як запропоноване регулювання може бути поліпшене.

Найважливішою частиною ефективної стратегії регулювання та її реалізації, а також роботи Виконавчого органу є дотримання 5 принципів щодо більш ефективного регулювання. Відповідно до принципів кожне регулювання повинно бути: прозорим; підзвітним; пропорційним; послідовним і цілеспрямованим.

Ураховуючи те, що політика Уряду Великобританії є ефективною щодо підтримки конкурентоспроможності національних виробників у всіх секторах економіки й на зовнішніх ринках за допомогою реалізації стратегії вдосконалення організації системи органів державної влади й зниження адміністративних бар'єрів та регулювання. Великобританія займає найкращі позиції в Європі для ведення бізнесу (за даними Світового банку) [1].

Заходи Індії щодо регуляторної політики спрямовані на стимулювання економічного розвитку, яким надається відповідна увага на державному рівні, починаючи з 1991 року, коли було оголошено про лібералізацію економіки та залучення приватного та іноземного капіталу.

Серед основних програмних документів Уряду Індії, які регламентують діяльність центральних органів є «Нова індустріальна політика», прийнята 1991 року. Вона направлена на дерегулювання економіки, лібералізацію та розвиток торгівлі, та приватного сектору в напрямку стимулювання попиту на внутрішньому ринку, залучення іноземних інвестицій.

З метою утримання балансу між виробництвом продукції на експорт та такою, що імпортується, а також дотримання фінансової політики у сфері таргетування інфляції були прийняті Закон «Про розвиток та регулювання зовнішньої торгівлі» та Національна Програма «Політика Індії в зовнішній торгівлі на період 2009–2014 років».

Зазначеними документами регламентуються основні напрямки діяльності Індійського Уряду та державних установ, а також спеціалізованих громадських інституцій з підтримки експорту, зокрема: вдосконалення нормативної бази у сфері розвитку національного ринку; регулювання експортної діяльності шляхом тарифних обмежень або впровадження спеціальних пільг, ліцензуванням; проголошення основних засад експортної політики, розробка спеціальних програм та схем з підтримки експортерів; призначення уповноважених агенцій для здійснення кваліфікації експортерів та інше.

Департаменту торгівлі Міністерства торгівлі та промисловості Індії надано основні повноваження щодо здійснення координації з налагодження роботи на рівні місцевої та центральної влади, а також суб'єктів господарської діяльності; утворення мережі з профільних структурних підрозділів у вигляді так званих експортно-орієнтованих підприємств, технологічних парків, вільних економічних зон.

Крім того, з метою підтримки високого попиту у населення на місцевому споживчому ринку, а також ліквідності грошової маси, у 2010 році Урядом Індії було проведено додаткову емісію державних цінних паперів в національній валюті на суму, еквівалентну 3,2 млрд. дол. США.

Серед законодавчих ініціатив, внесені поправки до чинного законодавства в сфері регулювання трудової діяльності в частині розширення прав власників суб'єктів господарювання по заміні ними управлінської ланки на випадок початку процесу банкрутства підприємства, а також відносно найманого персоналу для застосування більш гнучких методів по працевлаштуванню. В частині регулювання інвестиційної діяльності відмінено заборону на залучення прямих іноземних інвестицій в сектор роздрібною торгівлі [2].

Основними цілями та принципами державної політики в Російській Федерації щодо розвитку підприємництва є введення спеціальних податкових режимів, спрощення правил ведення бухгалтерської та статистичної звітності, форм податкових декларацій, встановлення пільгового режиму приватизації державного та муніципального майна, спеціальних форм участі в процедурах розміщення замовлень на постачання товарів та виконання послуг для державних і муніципальних потреб.

Особливості правового регулювання в даній сфері визначено Федеральним Законом «О развитии малого и среднего предпринимательства в Российской Федерации» та встановлено види державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва, а саме: фінансова, майнова, підтримка зовнішньоекономічної діяльності, підтримка щодо підготовки кадрів, підтримка в галузі інновацій та промислового виробництва тощо.

Федеральним органом виконавчої влади, що здійснює в Росії функції по забезпеченню вироблення державної політики та нормативно-правового регулювання у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, створення механізмів недержавного регулювання (саморегулювання) підприємницької діяльності є Міністерство економічного розвитку Російської Федерації (далі – Мінекономрозвитку РФ).

У 2009 році основна частина коштів, витрачених на підтримку підприємництва в Російській Федерації (93 %), була спрямована на наступні заходи: гранти початківцям (створення 8 000 нових компаній та 25000 робочих місць); безповоротні субсидії до 10000 дол. США знову зареєстрованим компаніям та індивідуальним підприємцям; субсидування процентної ставки по кредитах, що отримані у російських кредитних організаціях, а також по лізингових договорах; розвиток мікрофінансування (позики до 33000 дол. США); капіталізацію регіональних гарантійних фондів, що надають поручительства за малі підприємства при банківському кредитуванні

Фонд сприяння розвитку малих форм підприємств у науково-технічній сфері є ще одним інструментом підтримки малого бізнесу. Так у 2010 році обсяг фінансування становив 80 млн. дол. США, а до кінця 2012 року його загальне фінансування передбачається у розмірі 180 млн. дол. США. Також здійснюється державна підтримка інноваційного розвитку малого і середнього підприємництва через РОСНАНО. Капіталізація цієї компанії складає більш 5 млрд. дол. США. Щорічно РОСНАНО виділяє на фінансування проектів наноіндустрії близько 1 млрд. дол. США. [3].

Регуляторна політика Федеральної Республіки Німеччини (далі – ФРН), як і інших країн Європейського Союзу (далі – ЄС), спрямована на подальше вдосконалення господарських та адміністративних відносин як між самими державними органами ФРН, так і їх відносин з суб'єктами господарювання, створення економічно доцільної та ефективного законодавчого середовища, зменшення втручання держави у діяльність господарюючих суб'єктів та усунення перешкод для їх розвитку.

Головна роль у проведенні державної регуляторної політики у ФРН належить Федеральному агентству мереж (Bundesnetzagentur), що було створене в 1998 році як регуляторний орган у сфері телекомунікації та пошти, а з 2006 року виконує функції регулятора також в інших сферах. Водночас, важливу роль у сфері розробки законодавчої бази для проведення державної регуляторної політики відіграє Федеральне міністерство економіки та технологій (BMWi).

На сьогодні у ФРН не існує окремих законодавчих актів, якими б визначалися загальні принципи регуляторної політики країни. Так як у питаннях регуляторної політики Німеччина дотримується точки зору, за якою державне втручання у функціонування ринку має бути мінімальним. Тобто регуляторна політика стосується, головним чином, монопольних ринків і передусім спрямована на створення конкурентного середовища. Відтак, регуляторна діяльність Уряду ФРН і створення відповідного законодавчого поля пов'язані з окремими сферами економіки, зокрема сферою телекомунікації, поштою, газовим ринком, електрикою, залізничним транспортом, водопостачанням. При цьому державне

втручання у певний сектор можливе лише у деяких формах. Регуляторні дії Німецького Уряду базуються на прозорих і послідовних цілях тої політики, яка проводиться у конкретній сфері, та мають враховувати економічні наслідки такого регулювання. Принципи регуляторної політики ФРН в окремих сферах викладено у федеральних законах «Про телекомунікації», «Про пошту», «Про енергетику», «Про залізничний транспорт», «Про заборону обмеження конкуренції». Важливим завданням регуляторної політики Уряду ФРН є мінімізація протекціонізму у сферах, що регулюються, та створення стабільного й передбачуваного середовища для інвесторів.

За останні роки Європейською Комісією й Німецьким Урядом було вжито низку заходів задля покращення загального бізнесового середовища та конкурентних засад у газовому, телекомунікаційному секторі, у сфері залізничного транспорту, у фінансовому секторі.

Слід відмітити те, що активна регуляторна діяльність Уряду ФРН 2009–2010 років була пов'язана з подоланням наслідків світової фінансової кризи. Так у вересні 2009 році Уряд ФРН схвалив низку заходів з метою стимулювання кредитування реального сектору економіки та протидії можливому погіршенню умов надання кредитів німецькими кредитно-фінансовими установами загальним обсягом до 17,5 млрд. євро. А у січні 2010 року після тривалих дебатів набув чинності Закон про прискорення економічного росту, який передбачає збільшення виплат сім'ям з дітьми та зниження оподаткування підприємств і компаній. За оцінками Уряду, фіскальне навантаження на громадян і компанії знизилося у 2010 р. на 22 млрд. євро.

З метою підтримання економічного росту в країні Уряд має намір продовжити здійснення заходів, спрямованих на стимулювання кредитування реальної економіки та уникнення погіршення умов надання позик німецькими банками. Крім того, планується здійснення перевірки та внесення необхідних змін до діяльності Фонду Німеччини, який розподіляє кошти державної кредитної і гарантійної програми загальним обсягом 115 млрд. євро. Особлива увага при цьому надаватиметься підтримці діяльності малих і середніх компаній [4].

Висновки

Соціально-економічний розвиток України неможливий без динамічного розвитку малого та середнього бізнесу. Саме він може прискорити структурну перебудову економіки; забезпечити насиченість ринку товарами та послугами; створити конкурентне середовище; істотно поповнити місцеві бюджети; створити додаткові робочі місця; вирішити питання зайнятості в кризових регіонах; поліпшити загальні параметри інвестиційного клімату; забезпечити ефективне використання місцевих сировинних ресурсів.

Саме суб'єкти господарювання малого та середнього бізнесу як свідчить світовий та український досвід реформ є важливою рушійною силою соціально-економічної трансформації суспільства

Тому створення сприятливих умов для підприємництва та дерегуляція підприємницької діяльності є пріоритетними напрямами державної політики України. Оскільки сприятливе бізнес-

середовище впливає і на підприємництво і на економічний стан держави, підвищення інвестиційної привабливості національної економіки, посилення її позицій на світовому ринку, покращення добробуту і якості життя громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інформація Торговельно-економічної місії у складі дипломатичного представництва України у Великобританії www.mfa.gov.ua
2. Інформація Торговельно-економічної місії у складі дипломатичного представництва України в Індії www.mfa.gov.ua
3. Інформація Торговельно-економічної місії у складі дипломатичного представництва України в Російській Федерації www.mfa.gov.ua
4. Інформація Торговельно-економічної місії у складі дипломатичного представництва України у Федеральній Республіці Німеччини www.mfa.gov.ua/